

Συνέντευξη Richard Hunter *

«Το ποιοι είμαστε βασίζεται στη γνώση του παρελθόντος»

Οι αρχαίοι Έλληνες είχαν μονίμως στη σκέψη τους το παρελθόν.

- Πώς θα περιγράφατε το ταξίδι που προτείνετε στην ομιλία σας «Το μέλλον μέσα στο παρελθόν», με αφορμή την «Οδύσσεια»;

Οι αρχαίοι Έλληνες είχαν μονίμως στη σκέψη τους το παρελθόν. Η «Οδύσσεια» δεν αποτελεί εξαίρεση - αναφέρεται στην ανασύσταση του παρελθόντος, την ανάγκη να μην αφήσουμε να σβήσει από τις αναμνήσεις μας. Ήδη σε πρώιμο στάδιο η σημασία του ταξιδιού που επιχειρεί ο Οδυσσεύς και οι αποφάσεις που καλείται να πάρει σε κάθε τροπή της περιπέτειας μεγεθύνθηκαν ώστε να γίνουν η εικόνα του ταξιδιού όλων μας μέσα στη ζωή. Στην ομιλία μου αξιοποιώ ορισμένα αποσπάσματα από το ταξίδι του στον Κάτω Κόσμο για να αντιμετωπίσει τα φαντάσματα του δικού του παρελθόντος, αλλά και άλλων ηρώων. Μελετώντας την «Οδύσσεια» θυμόμαστε τι είναι πιο σημαντικό στη δική μας ζωή. Είναι και μια υπενθύμιση για όσους ερευνούν την ελληνική και ρωμαϊκή αρχαιότητα ότι, όπως ο Οδυσσεύς, εισέρχονται σε αχαρτογράφητα νερά.

- Ποια ήταν η πρώτη επαφή σας με την αρχαία ελληνική γραμματεία;

Ήμουν πολύ τυχερός καθώς είχα την ευκαιρία να μάθω αρχαία ελληνικά στο σχολείο του Σίδνεϊ, όταν ήμουν 11 ετών. Στο σχολείο δεν διδάσκονταν ελληνικά, μόνο λατινικά, αλλά με κάποιον τρόπο η ιδέα σφηνώθηκε στο κεφάλι μου. Ένας από τους καθηγητές των Λατινικών, τον οποίο θυμάμαι πάντα με στοργή, καθόταν μαζί μου την ώρα του μεσημεριανού και μού δίδασκε τα βασικά. Αυτό ήταν το ερέθισμα για να ξεκινήσω να σπουδάζω αρχαία ελληνικά και στο Πανεπιστήμιο του Σίδνεϊ. Αργότερα το ενδιαφέρον μου ξαναξύπνησε λόγω της μεγάλης και σημαντικής ομογένειας των Ελληνοαυστραλών στο Σίδνεϊ και τη Μελβούρνη.

- Η συζήτηση για την επιβίωση των Κλασικών Σπουδών παγκοσμίως συνεχίζεται. Μειώνεται όντως η ζήτηση γ' αυτές;

Οι απαντήσεις ποικίλλουν. Αν κρίνουμε από την τηλεόραση, το ραδιόφωνο και τον κινηματογράφο, ποτέ άλλοτε το ενδιαφέρον για την ελληνική και ρωμαϊκή αρχαιότητα δεν ήταν τόσο μεγάλο. Απ' την άλλη, φυσικά υπάρχει αυτή η αγωνία για τον αριθμό των φοιτητών που κάνουν Κλασικές Σπουδές στον δυτικό κόσμο και στην Ελλάδα. Σε πολλές χώρες, του Ηνωμένου Βασιλείου συμπεριλαμβανομένου, γίνεται μεγάλη προσπάθεια για να καταλάβουν οι φοιτητές τι μπορεί να τους προσφέρει η

γνώση αυτή. Δεν νομίζω ότι καμία χώρα ή πανεπιστήμιο μπορούν να εφησυχάζουν - σίγουρα όχι η Ελλάδα -, ειδικά από τη στιγμή που γνωρίζουμε ότι πολλά τμήματα έχουν κλείσει είτε λόγω μικρού αριθμού φοιτητών είτε επειδή οι επικεφαλής δεν συμπαθούν τις ανθρωπιστικές σπουδές, καθώς πιστεύουν - λανθασμένα - ότι δεν αποφέρουν σημαντικά έσοδα.

- Έχετε βρει απάντηση γιατί μας αφορούν οι Κλασικές Σπουδές;

Η σύντομη απάντηση είναι ότι χωρίς αυτές δεν έχουμε παρελθόν και καμία γνώση για το πώς δημιουργήσαμε την ταυτότητά μας και από πού καταγόμαστε. Δεν νομίζω ότι χρειάζεται κανείς να έχει υπόψη του τι συνέβη φέτος στην Ουκρανία για να θυμηθεί τι σημαίνει να ξεχνάς το παρελθόν σου. Αυτό είναι ένα μάθημα που η Ελλάδα, μάλλον περισσότερο από άλλες χώρες, μπορεί να διδάξει στον υπόλοιπο κόσμο. Είναι πολύ εύκολο να ξαναπώ ότι οι αρχαίοι Έλληνες μάς έμαθαν να σκεφτόμαστε ή ότι θα ήμασταν φτωχότεροι χωρίς την τέχνη και τη λογοτεχνία της Ελλάδας και της Ρώμης, αλλά το βασικότερο είναι ότι η ερμηνεία για το ποιο είμαστε βασίζεται στη γνώση του παρελθόντος. Ήταν και πάλι οι αρχαίοι Έλληνες που μάς έδειξαν πώς ξεχωρίζουμε τη θετική από την αρνητική διαχείριση του παρελθόντος ή τις απόπειρες να το ιδιοποιούμαστε με τρομακτικά κίνητρα, όπως η ναζιστική Γερμανία.

- Ποιο είναι ένα μάθημα που έχετε πάρει από τους αρχαίους Έλληνες και κρατάτε για τον εαυτό σας;

Δύσκολη ερώτηση! Αλλά έχω μια απλή απάντηση. Όσο περισσότερο διαβάσει κανείς τη λογοτεχνία και τη φιλοσοφία της αρχαίας Ελλάδας τόσο σαφέστερο γίνεται ότι συνήθως δεν υπάρχουν απλές απαντήσεις σε κανέναν σημαντικό τομέα της ζωής. Η πολυπλοκότητα των σημαντικών πολιτικών και κοινωνικών ζητημάτων είναι εμφανής στην αρχαία γραμματεία. Η λογοτεχνία και η φιλοσοφία δεν δίνουν απαντήσεις, αλλά τα υλικά για να φτιάξεις τις δικές σου. Εάν όλα αυτά ακούγονται πολύ σοβαρά, να πω επίσης ότι η μελέτη του αρχαιοελληνικού πολιτισμού είναι απίστευτα ευχάριστη - και όλοι έχουμε ανάγκη για ευχαρίστηση στη ζωή μας.

- Πώς θα δειλάζετε έναν μαθητή 16 ετών για να έρθει τουλάχιστον πιο κοντά στην ιδέα των Ανθρωπιστικών Σπουδών;

Δεν θα ήταν πολύ δύσκολο για τους περισσότερους νέους αυτής της ηλικίας. Εάν τους ρωτήσεις ποια ζητήματα τους ενδιαφέρουν περισσότερο, μπορείς μετά να τους υποδείξεις ότι οι ιδέες μας για αυτά βασίζονται σε ιδέες της αρχαιότητας. Αυτό που προέχει είναι ότι δεν χρειάζεται να μετατρέψουμε τον καθένα σε «κλασικιστή». Δεν θα ήθελα και δεν θα μπορούσα να ζω σ' έναν τέτοιο κόσμο. Χρειαζόμαστε γιατρούς και επιστήμονες, νοσηλεύτριες και δασκάλους. Αυτό που θα μπορούσαμε να κάνουμε είναι να δείξουμε στους νέους πράγματα που τους αφορούν, ανεξάρτητα από τον στόχο που έχουν για τη ζωή τους, τα οποία μπορούν να γνωρίσουν μέσα από τη μελέτη του παρελθόντος. Ο θάνατος του Σωκράτη μπορεί να είναι ένα σημείο για να ξεκινήσει κανείς - ή να τελειώσει.

- Ήσασταν πρόεδρος του Συμβουλίου στο ΑΠΘ από το 2012 έως το 2016. Ποια ήταν τα συμπεράσματά σας για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα;

Το πρώτο που θέλω να τονίσω είναι ότι έχουν περάσει όντως έξι χρόνια από τη στιγμή που έφυγα. Στο μεσοδιάστημα σίγουρα τα πράγματα έχουν προχωρήσει, η Ελλάδα έχει μια διαφορετική κυβέρνηση κ.ο.κ. Για να το πω απλά, είμαι εκτός κλίματος και δεν μπορώ να ξέρω τους κανόνες για την ανώτερη εκπαίδευση στην Ελλάδα. Εκείνο που γνωρίζω είναι ότι ο βασικός λόγος για τον οποίο τα Συμβούλια ήταν σε γενικές γραμμές μια σωστή ιδέα - όσο ελλειμματική ή ατελής υπήρξε η εφαρμογή τους - έχει να κάνει με την υποχρέωση των πανεπιστημίων να προωθούν την ανοιχτή ανταλλαγή ιδεών. Κάτι τέτοιο δύσκολα επιτυγχάνεται με κλειστούς οργανισμούς, εσωστρεφείς και αφύσικα στενούς δεσμούς με την κυβέρνηση. Κάτι τέτοιο περιορίζει την έρευνα και «σκοτώνει» τη φοιτητική εμπειρία. Τα Συμβούλια θα μπορούσαν να είναι ένας μηχανισμός - σίγουρα υπάρχουν και άλλοι - για να ανοιχτούν τα ιδρύματα σε νέες ιδέες, αλλά και νέες πηγές εσόδων. Όσον αφορά τις Κλασικές Σπουδές υπάρχει μια πραγματική ευκαιρία, την οποία τα ελληνικά πανεπιστήμια αρχίζουν πλέον να αντιλαμβάνονται: να ανοίξουν τα προγράμματα και την έρευνα σε φοιτητές από το εξωτερικό. Πολλοί θέλουν να έρθουν στην Ελλάδα και η χώρα σας πρέπει να αξιοποιήσει αυτή την ευκαιρία. Όπως όλα, θα χρειαστεί θέληση και σοβαρή προσπάθεια, τόσο από τα πανεπιστήμια όσο και από την πλευρά της κυβέρνησης. Πρέπει όλοι να το θελήσουν και να δείξουν ενθουσιασμό δημιουργώντας τις υποδομές. Δεν θα συμβεί από μόνο του.

* Ο Richard Hunter είναι ελληνιστής, διδάκτωρ Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας του Cambridge και δίδαξε ως καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας και εταίρος του Κολεγίου Trinity.

Η συνέντευξη δόθηκε στον Δημήτρη Δουλγερίδη, «Νέα» 22 Νοεμβρίου 2022.